

УДК 343.26/.29:343.8

Загиней З. А., д. ю. н., доцент, начальник відділу кримінально-правових дисциплін Інституту спеціальної підготовки Національної академії прокуратури України, м. Київ

СУБ'ЄКТ УХИЛЕННЯ ВІД ВІДБУВАННЯ ПОКАРАННЯ, НЕ ПОВ'ЯЗАНОГО З ПОЗБАВЛЕННЯМ ВОЛІ: ОКЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Анотація. Метою статті є тлумачення понять «засуджений», «особа, яка відбуває покарання» як суб'єктів злочинів, передбачених у ст.ст. 389 та 390 КК, та аналіз судових рішень у кримінальній справі № 390/757/16-к. Зроблено такі основні висновки: склади злочинів, передбачені у ст.ст. 382 та 389 КК України, — це суміжні склади злочинів, а тому під час кримінально-правової кваліфікації потрібно розмежовувати їх; суміжними ознаками складів злочинів, передбачених у ст.ст. 382 та 389 КК України, виступають безпосередній об'єкт та вина. А розмежувальними — предмет злочину та суб'єкт злочину. Предметом складу злочину, передбаченого у ст. 382 Кодексу, є вирок, рішення, ухвала, постанова суду, що набрали законної сили, а предметом складу злочину, передбаченого у ст. 389 КК України, виступає судове рішення, яке набрало законної сили, в якому особі призначено покарання у виді штрафу або позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю. Суб'єктом злочину, передбаченого у ст. 382 КК України, є особа, яка зобов'язана виконувати покарання (тобто особа, яка наділена державно-владними повноваженнями у межах кримінально-виконавчих відносин), а суб'єктом злочину, передбаченого у ст. 389 КК України, є засуджений до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі (покарань у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю, громадських робіт або виправних робіт).

Зроблено висновок, що поняття «виконання покарання» та «відбування покарання» з точки зору логіки є співвідносними поняттями. При цьому під виконанням покарання доцільно розуміти юридичну діяльність державно-владних суб'єктів у межах кримінально-виконавчих відносин, а під відбуванням покарання — дотримання засудженими умов режиму відбування того чи іншого кримінального покарання. Ураховуючи викладене вище, дії особи, яка ухиляється від виконання ухвали суду про заміну покарання в порядку ст. 82 КК України, не можна кваліфікувати за ч. 1 ст. 382 Кодексу, оскільки така особа не наділена ознаками спеціального суб'єкта злочину, передбаченими у ст. 382 КК України.

Ключові слова: засуджений; особа, яка відбуває покарання; ухилення від призначеного покарання; судове рішення; вирок суду.

*Zagyney Z.A., head of department
criminal-law disciplines
Institute of Special Education
National Academy of Public Prosecutor of Ukraine
Doctor of Law, Associate Professor
city Kyiv*

SUBJECT OF DEVELOPMENT FROM THE ORDER OF PENALTY NOT RELATED TO THE IMPROVEMENT OF FUNCTION: THE FIRST PROBLEM ISSUES

***Abstract.** The purpose of the article is to interpret the concepts of «convicted», «the person serving the sentence» as subjects of the crimes provided for in Art. 389 and 390 of the Criminal Code, and analysis of judicial decisions in criminal case No. 390/757/16-k. The following main conclusions are drawn: the composition of the crimes provided for in Art. 382 and 389 of the Criminal Code of Ukraine — these are adjacent offenses of crime, and therefore during the criminal-legal qualification it is necessary to distinguish them; adjacent signs of syllables of crimes provided for in art. 382 and 389 of the Criminal Code of Ukraine, are the direct object and fault. And the delimitation is the subject of a crime and the subject of a crime. The subject of the crime provided for in Art. 382 of the Code, there is a verdict, a decision, a ruling, a court order, which entered into force, and the subject of a crime envisaged in Art. 389 of the Criminal Code of Ukraine, a court decision, which entered into force, in which the person was sentenced in the form of a fine or deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities. The subject of a crime envisaged in Art. 382 of the Criminal Code of Ukraine, there is a person who is obliged to execute a punishment (that is, a person who is endowed with powers of state authority within the framework of criminal-executive relations), and a subject of a crime stipulated in art. 389 of the Criminal Code of Ukraine, is convicted of sentences not related to deprivation of liberty (penalties in the form of a fine, deprivation of the right to occupy certain positions or engage in certain activities, public works or corrective labor).*

It is concluded that the concept of «execution of punishment» and «serving of punishment» in terms of logic are correlative concepts. At the same time under execution of punishment it is advisable to understand the legal activities of state-power subjects within the framework of criminal-executive relations, and for the serving of punishment — the adherence of prison terms to the regime of serving a criminal sentence. Taking into account the foregoing, the actions of a person who evade execution of a court order to replace the sentence in accordance with art. 82 of the Criminal Code of Ukraine, can not be classified in Part 1 of Art. 382 of the Code, since such person is not endowed with signs of a special subject of a crime envisaged in art. 382 of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: convicted; a person who is serving a sentence; evasion from the punishment imposed; judicial decision; court verdict.

DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2018-07-18>

Постановка проблеми. Одним із принципів кримінальної відповідальності є її невідворотність, що забезпечує ефективність застосування кримінально-правового реагування на злочин, вчинений особою. Зазначений принцип тісно пов'язаний з іншими принципами кримінального права. Він стосується й загальноправових принципів, до яких, зокрема, належать верховенство права та законність. На заваді реалізації кожного з названих вище принципів стоїть «термінологічне невігластво» та (або) «термінологічне зловживання» законодавця, який нехтує дотриманням правил нормотворчої техніки, що розроблені та розвиваються у сучасній правовій доктрині. Подекуди використання законодавцем, здавалося б, усталеної термінології може викликати зворотний ефект, коли норма права починає застосовуватися на практиці з точністю до навпаки порівняно з первинним задумом законодавця або застосовуватися у різних ситуаціях по-різному. Не є винятком і норми, вміщені у ст.ст. 389 та 390 Кримінального кодексу України (КК України). Їх суб'єктом названо засудженого та особу, яка відбуває покарання. Такі, на перший погляд, точні формулювання породжують труднощі на практиці, що призводить до неоднакового застосування кримінального закону у схожих ситуаціях.

Постановка завдання. Основним завданням статті є тлумачення понять «засуджений», «особа, яка відбуває покарання» як суб'єктів злочинів, передбачених у ст.ст. 389 та 390 КК України, та аналіз судових рішень у кримінальній справі № 390/757/16-к. Для досягнення поставленої мети вбачається за необхідне вирішення таких завдань: 1) охарактеризувати поняття «засуджений» та «особа, яка відбуває покарання» (ст.ст. 389, 390 КК України); 2) визначити зміст поняття «ухилення від відбування покарання» (ч. 6 ст. 52 КК України); 3) встановити співвідношення між складами злочинів, передбачених у ст.ст. 389, 390 КК України, з одного боку, та ст. 382 КК України, з іншого; 4) проаналізувати судові рішення у кримінальній справі № 390/757/16-к (вирок Кіровоградського районного суду Кіровоградської області від 25.11.2016 р., ухвала Колегії суддів судової палати у кримінальних справах апеляційного суду Кіровоградської області від 27.01.2017 р., постанова Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 03.10.2018 р.).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема визначення ознак спеціального суб'єкта злочинів, що полягають в ухиленні від відбування покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, є однією з дискусійних у теорії кримінального права. Зокрема, у цій царині варто виокремити праці таких науковців, як В. М. Бурдін, В. О. Савченко, С. П. Старосольська, Л. В. Чорнозуб, І. С. Яковець та інших. Однак судова практика свідчить про те, що суди відчують потребу у додатковому науковому обґрунтуванні ознак спеціального суб'єкта злочинів, що полягають в ухиленні від відбування покарань, не пов'язаних з позбавленням волі.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в Україні проблема суб'єкта складів злочинів, передбачених у ст.ст. 389 та 390 КК України, розглядається в окремих наукових працях. Науковці, здійснюючи тлумачення

понять, що означають суб'єктів вказаних вище злочинів, фактично висловили три альтернативні підходи. Перший із них полягає в тому, що поняття «засуджений» та «особа, яка відбуває покарання» інтерпретуються буквально та означають особу, яка відбуває покарання відповідного виду, призначене вироком суду. Інший підхід — приклад розширювального тлумачення кримінально-правових норм, відповідно до якого суб'єктом злочинів, передбачених у ст.ст. 389 та 390 КК України, визнається й особа, яка відбуває покарання, застосоване до неї на підставі інших судових рішень. Третій підхід полягає у тому, що в одних випадках поняття «засуджена особа», «особа, яка відбуває покарання» є тотожними, а в інших — різними.

Так, В.О. Савченко, наводячи аргументи на користь першого підходу, зазначає: «норми кримінального законодавства сформульовані за принципами, які не передбачають можливості їх розширеного вільного тлумачення. Тим більше у випадках, коли у диспозиціях міститься вказівка на терміни і поняття, що мають однозначне значення. Такою є і диспозиція ст. 389 КК, в якій міститься вказівка лише на одну ознаку суб'єкта злочину — це його засудження. А засудження в Україні можливе лише за одним видом судового рішення — обвинувальним вироком суду» [1, с. 141–142].

Інший підхід до інтерпретації суб'єктів злочину, передбачених у ст.ст. 389 та 390 КК України, має місце у працях І.С. Яковець, Л.В. Чернозуб. Так, на думку Л.В. Чернозуб, під особою, засудженою до певного виду покарання, доцільно розуміти осіб, яким цей вид покарання призначений вироком суду або у порядку заміни з підстав, передбачених законодавством, замість покарання, призначеного вироком суду [2]. І.С. Яковець стверджує, що «рішення суду, винесене в процесі відбування покарання, корегує лише частину вироку, не змінюючи статусу особи в цілому: він так і залишається засудженим, хоча і до нового виду покарання [3].

В.М. Бурдін та С.П. Старосольська вважають, що «лише при заміні покарання на більш суворе можна було б говорити про можливість більш широкого розуміння поняття «засуджена особа», під якою вважати особу, якій певний вид покарання призначений вироком суду або у порядку заміни на більш суворе, ніж покарання, призначене вироком суду [4, с. 180].

У постанові Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 12 квітня 2012 року, йдеться про наступне: «Визнаючи винним ОСОБА_11, який ухилився від відбування виправних робіт, призначених йому постановою суду в порядку заміни на більш м'яке покарання у виді позбавлення волі, до якого його було засуджено вироком, касаційний суд вдався до застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією. У даному випадку це полягає у покладенні кримінальної відповідальності за ч. 2 ст. 389 КК на особу, яка за її змістом нести відповідальність не повинна, оскільки вона (особа) прямо не названа у диспозиції зазначеної норми кримінального закону як суб'єкт цього злочину, хоч і має з ним дещо споріднений статус, про який ішлося вище. Таке застосування суперечить конституційному принципу верховенства права, і правовим орієнтиром тому є положення ч. 4 ст. 3 КК, відповідно до якої застосування кримінального закону за аналогією заборонено» [5].

З метою висловлення авторського тлумачення понять «засуджена особа», «особа, яка відбуває покарання», проаналізуємо судові рішення у кримінальній справі № 390/757/16-к, які були надіслані членам Науково-консультативної ради при Верховному Суді для надання правового висновку. Згідно з виправдувальним вироком Кіровоградського районного суду Кіровоградської області від 25.11.2016 р. Р. визнано невинним та виправдано за відсутністю в його діях складу злочину, передбаченого у ч. 1 ст. 382 КК України. За обставинами справи Р. був засуджений Кіровоградським районним судом Кіровоградської області за ч. 1 ст. 309 КК України до покарання у виді штрафу у розмірі 1360 грн. Незважаючи на це рішення суду, Р. штраф не сплатив, у зв'язку з чим ухвалою Кіровоградського районного суду Кіровоградської області від 21.09.2015 р. засудженому Р. замінено несплачену суму штрафу на покарання у виді 80 годин громадських робіт. Проте Р. без поважних причин не відпрацював громадські роботи. Ураховуючи викладене вище, органом досудового розслідування Р. обвинувачувався у вчиненні злочину, передбаченого у ч. 1 ст. 382 КК України. Місцевий суд, який розглядав цю справу, постановляючи виправдувальний вирок, вказав, що у разі встановлення факту ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, статті 389 та 382 КК України співвідносяться як спеціальна та загальна. Згідно з правилами кваліфікації злочинів при конкуренції загальної та спеціальної норм застосовується спеціальна норма (ст. 389 КК України). Однак, ураховуючи те, що Р. було призначено покарання у виді громадських робіт не за вирок суду, а на підставі іншого судового рішення — ухвали, в порядку зміни покарання у виді штрафу, його притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 389 КК України також виключається. Ураховуючи викладене вище, місцевий суд визнав Р. невинуватим у вчиненні злочину, передбаченого у ч. 1 ст. 382 КК України, та постановив виправдувальний вирок. За апеляційною скаргною прокурора справа була переглянута Колегією суддів судової палати у кримінальних справах Апеляційного суду Кіровоградської області. Ухвалою цієї Колегії від 27.01.2017 р. вирок місцевого суду залишено без змін у частині кваліфікації діянь Р.

Перше запитання, на яке варто дати відповідь, стосується того, чи доцільно здійснювати тлумачення понять «засуджений» та «особа, яка відбуває покарання» як суб'єктів злочинів, передбачених у ст.ст. 389 та 390 КК України, у системному зв'язку з ч. 5 ст. 52 Кодексу?

Так, у цій частині вказано, що ухилення від покарання, *призначеного вирок суду*, має наслідком відповідальність, передбачену в ст.ст. 389 та 390 цього Кодексу. На нашу думку, законодавець у Загальній частині адекватно визначив наслідки ухилення від відбування покарання, обмежившись вказівками лише на ст.ст. 389 та 390 КК України, оскільки, як буде зазначатися нижче, поняття «відбування покарання» стосується виключно умов відбування покарання засудженим, його правового статусу. Водночас, як убачається з аналізу Кримінального процесуального кодексу України (КПК України), ухвала суду, якою змінюється покарання особі, має підпорядковану роль щодо вироку суду, яким особа визнається винуватою у вчиненні злочину та їй призначається

покарання за його вчинення. Саме цей вирок суду від початку звертався до виконання у кримінальному провадженні та продовжує мати преюдиціальне значення у ньому, за винятком призначеного у ньому покарання, яке змінюється ухвалою суду з тих чи інших підстав.

Однак, вирішуючи питання про те, чи підлягає кримінальній відповідальності особа за ст.ст. 389 або 390 КК України, доцільно враховувати правило, що впливає з презумпції невинуватості, відповідно до якого всі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь (*in dubio pro reo*). Це положення відображене у ст. 62 Конституції України. Суть його полягає в тому, що коли у суду виникають сумніви щодо тих чи інших доказів і якщо той чи інший факт можна витлумачити як на користь, так і на шкоду підсудного, то ухвалюють рішення, більш сприятливе для останнього.

Тому, на нашу думку, суб'єктом злочинів, передбачених у вказаних вище статтях Особливої частини КК України, доцільно визнавати лише особу, засуджену до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі (під час кваліфікації за ст. 389 КК України) чи у виді обмеження волі або позбавлення волі (під час кваліфікації за статтею 390 КК України). Особа, якій зазначені види покарання замінені на підставі інших судових рішень, не може бути суб'єктом злочинів, передбачених у ст.ст. 389 та 390 Кодексу.

Наступне запитання, яке потребує відповіді, стосується того, чи можлива кваліфікація дій особи, яка ухиляється від виконання ухвали суду про заміну покарання, за ч. 1 ст. 382 КК України, за умови, що дії такої особи не можуть бути кваліфіковані за ст. 389 Кодексу?

Відповідь на вказане вище запитання намагалися дати місцевий та апеляційний суди, які розглядали кримінальне провадження.

Як було зазначено вище, на думку місцевого суду (Кіровоградського районного суду Кіровоградської області), ст.ст. 382 та 389 КК України *співвідносяться як загальна та спеціальна норми*. А тому суд вважає, що у випадку конкуренції загальної та спеціальної норм підлягає застосуванню спеціальна норма (ст. 389 КК України) (вирок від 25.11.2016 р.). Такий самий висновок зроблено й колегією суддів судової палати у кримінальних справах Апеляційного суду Кіровоградської області (ухвала від 23.01.2017 р.).

Насамперед викликає подив мотивування у вказаних вище процесуальних документах питання про подолання конкуренції загальної та спеціальної норм. Як зазначено у них, застосуванню підлягає та норма, яка найбільш повно охоплює вчинене діяння. Однак суди у такому випадку сплутали правило подолання конкуренції загальної та спеціальної норм з правилом подолання конкуренції норм про ціле та частину. Правило подолання конкуренції загальної та спеціальної норм звучить інакше та відоме ще з часів римського права: *Lex specialis derogat generali* (Спеціальний закон скасовує дію загального). Тобто у випадку конкуренції загальної та спеціальної норм застосуванню підлягає спеціальна норма.

Проте не вбачається можливим погодитися з підходом про встановлення співвідношення між нормами, вміщеними у ст.ст. 382 та 389 КК України як спеціальної та загальної.

Так, у ст. 382 Кодексу передбачено відповідальність за умисне невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, або перешкодження їх виконанню (ч. 1). У ст. 389 КК України криміналізовано ухилення засудженого від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі (від сплати штрафу або від відбування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю — ч. 1; від громадських або виправних робіт — ч. 2).

На нашу думку, вказані вище склади злочинів співвідносяться між собою не як такі, що конкурують як загальна та спеціальна норми, а як суміжні склади злочинів. А тому під час кримінально-правової кваліфікації слід послуговуватися *правилом про розмежування суміжних складів злочинів*, а не про подолання конкуренції кримінально-правових норм.

Суміжними ознаками складів злочинів, передбачених у ст.ст. 382 та 389 КК України, виступають безпосередній об'єкт (порядок кримінально-виконавчих суспільних відносин) та вина (обидва злочини вчиняються з прямим умислом).

До *розмежувальних ознак* вказаних вище складів злочинів належать: предмет злочину та суб'єкт його вчинення.

Так, *предметом складу* злочину, передбаченого у ст. 382 КК України, є вирок, рішення, ухвала, постанова суду, що набрали законної сили (узагальнено — судові рішення, що набрало законної сили). Предметом складу злочину, передбаченого у ст. 389 КК України, виступає судові рішення, в якому особі призначено покарання, не пов'язане з позбавленням волі (покарання у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських робіт або виправних робіт). Як і в попередньому випадку, відповідне судові рішення повинно набрати законної сили.

Ще одна розмежувальна ознака між складами злочинів, передбачених у ст.ст. 382 та 389 КК України, — це *суб'єкт їх учинення*. Розуміння суті відповідної ознаки складів злочинів можна встановити шляхом аналізу змісту кримінально-виконавчих відносин, що виникають після набрання вироком законної сили, а також шляхом аналізу КПК України та Кримінально-виконавчого кодексу України (КВК України).

Кримінально-виконавчі правовідносини виникають з моменту звернення вироку до виконання. Саме з такого моменту з'являється такий новий суб'єкт кримінально-виконавчих суспільних відносин, як засуджений. Тож звернення вироку до виконання — це юридичний факт виникнення кримінально-виконавчих відносин.

Аналіз тексту КВК України дає можливість зробити висновок, що у ньому розмежовуються поняття «виконання покарання» та «відбування покарання». Наприклад, кримінально-виконавче законодавство України регламентує порядок і умови *виконання та відбування* кримінальних покарань (ч. 1 ст. 1 КВК України); порядок і умови *виконання та відбування* покарань визначаються та забезпечуються відповідно до законодавства, яке діє на час виконання та відбування кримінального покарання (ч. 2 ст. 3 КВК України); підставою *виконання і відбування* покарання є вирок суду, який

набрав законної сили, інші рішення суду, а також закон України про амністію та акт помилування (ст. 4 КВК України); правовий статус засуджених визначається законами України, а також цим Кодексом, виходячи із порядку і умов *виконання та відбування* конкретного виду покарання (ч. 4 ст. 7 КВК України) тощо. Таким чином, як вбачається з аналізу цих та інших законодавчих положень, поняття «виконання покарань» та «відбування покарань» — це співвідносні поняття, що перебувають у відносинах співвідпорядкування, оскільки їхні обсяги, що не мають спільних елементів, повністю входять в обсяг третього, більш широкого поняття («кримінально-виконавчі відносини»), родового щодо перших двох.

Як вбачається з тексту КВК України, законодавець використовує поняття «*виконання покарання*» у контексті юридичної діяльності в органах та установах *виконання покарань* (ст. 11 КВК України). Наприклад, орган пробачії уповноважений *виконувати покарання* у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, громадських і виправних робіт (ч. 1 ст. 13 КВК України); глава 6 КВК України регламентує порядок *виконання покарання* у виді позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу тощо. Що стосується поняття «*відбування покарання*», то воно вживається у КВК у контексті поведінки засудженого, його правового статусу. Наприклад, у ст. 37 КВК України визначено умови *відбування покарання* у виді громадських робіт; в ч. 3 ст. 40 вказано, що таке ухилення від *відбування покарання* у виді громадських робіт; в ст. 55 цього Кодексу регламентовано особливості *відбування арешту* засудженими військовослужбовцями тощо.

Відповідні відмінності між поняттями «виконання покарання» та «відбування покарання» вбачаються з аналізу й інших нормативно-правових актів, зокрема, КК України та КПК України. Так, у ст. 80 КК України визначено підстави та умови звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку. З такого формулювання робимо висновок, що поняття «відбування покарання» стосується засудженого, оскільки звільняється від відбування покарання саме він, а «виконання» має стосунок до державно-владної діяльності у межах кримінально-виконавчих відносин, оскільки обвинувальний вирок суду не приведено у виконання саме органами держави. Порядок виконання судових рішень у кримінальному провадженні, звернення їх до виконання регламентується у розділі VIII КПК України. Аналіз відповідних законодавчих положень дає можливість зробити висновок, що законодавець у цьому Кодексі пов'язує порядок виконання покарання також із суб'єктами державно-владної діяльності у межах кримінально-виконавчих відносин. Наприклад, згідно з ч. 2 ст. 535 КПК України суд разом із своїм розпорядженням про виконання судового рішення надсилає його копію відповідному органу чи установі, на які покладено обов'язок виконати судові рішення. Таким чином, власне такий орган або установа у разі невиконання судового рішення може виступати суб'єктом злочину, передбаченого у ст. 382 КК України.

Отже, суб'єктом злочину, передбаченого у ст. 382 КК України, є особа, яка зобов'язана виконувати покарання (тобто особа, наділена державно-владними повноваженнями у межах кримінально-виконавчих відносин), а суб'єктом злочину, передбаченого у ст. 389 КК України, є засуджений до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі (покарань у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю, громадських робіт або виправних робіт).

Викладене вище стосується й розмежування суміжних складів злочинів, передбачених у ст.ст. 382 та 390 КК України.

03.10.2018 р. Другою судовою палатою Касаційного кримінального суду у цьому провадженні було прийнято постанову, відповідно до якої ухвалу Апеляційного суду Кіровоградської області від 23.01.2017 р. було залишено без змін.

Висновки. З викладеного вище можна зробити наступні висновки:

1) склади злочинів, передбачених у ст.ст. 382 та 389 КК України, — це суміжні склади злочинів, а тому під час кримінально-правової кваліфікації потрібно розмежовувати їх (тобто встановлювати розмежувальні ознаки складів злочинів);

2) суміжними ознаками складів злочинів, передбачених у ст.ст. 382 та 389 КК України, виступають безпосередній об'єкт (порядок кримінально-виконавчих суспільних відносин) та вина (обидва злочини вчиняються з прямим умислом). Розмежувальними ознаками складів злочинів, передбачених у ст.ст. 382 та 389 КК України, виступають: предмет злочину та суб'єкт злочину;

3) розмежування складів злочинів, передбачених у ст.ст. 382 та 389 КК України, за ознакою предмета: предметом складу злочину, передбаченого у ст. 382 КК України, є вирок, рішення, ухвала, постанова суду, що набрали законної сили (узагальнено — судове рішення, що набрало законної сили). Предметом складу злочину, передбаченого у ст. 389 КК України, виступає судове рішення, яке набрало законної сили, в якому особі призначено покарання у виді штрафу або позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю;

4) розмежування складів злочинів, передбачених у ст.ст. 382 та 389 КК України, за ознакою суб'єкта: суб'єктом злочину, передбаченого у ст. 382 КК України, є особа, яка зобов'язана виконувати покарання (тобто особа, яка наділена державно-владними повноваженнями у межах кримінально-виконавчих відносин), а суб'єктом злочину, передбаченого у ст. 389 КК України, є засуджений до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі (покарань у виді штрафу, позбавлення права обіймати певні посади чи займатись певною діяльністю, громадських робіт або виправних робіт);

5) поняття «виконання покарання» та «відбування покарання» з точки зору логіки є співвідносними поняттями, що перебувають у співвідпорядкуванні, оскільки їхні обсяги, що не мають спільних елементів, повністю входять в обсяг третього, більш широкого поняття («кримінально-виконавчі відносини»), родового щодо перших двох. При цьому під

виконанням покарання доцільно розуміти юридичну діяльність державно-владних суб'єктів у межах кримінально-виконавчих відносин, а під відбуванням покарання — дотримання засудженими умов режиму відбування того чи іншого кримінального покарання;

б) дії особи, яка ухиляється від виконання ухвали суду про заміну покарання в порядку ст. 82 КК України, не можна за жодних умов кваліфікувати за ч. 1 ст. 382 КК України, оскільки така особа не наділена ознаками спеціального суб'єкта злочину, передбаченими у ст. 382 КК України (не належить до осіб, які наділені державно-владними повноваженнями у межах кримінально-виконавчих відносин).

Література:

1. Савченко В.О. Кримінальна відповідальність за ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. 231 с.
2. Чернозуб Л. В. Деякі питання кримінальної відповідальності за ухилення від відбування покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 26. С. 571–581. Url.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2013_26_78
3. Яковець І. С. Вплив судової практики на оптимізацію процесу виконання кримінальних покарань в Україні: очікування та реалії. *Інформаційний портал Харківської правозахисної групи «Права людини в Україні»*. Url.: <http://khpg.org/ru/index.php?id=1361281876>
4. Старосольська С.П. Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарань, не пов'язаних з ізоляцією особи: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 (Київ, 2017). 237 с.
5. Бурдін В.М., Старосольська С.П.. Кримінальна відповідальність за ухилення від відбування покарань, не пов'язаних з ізоляцією від суспільства. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 304 с.
6. Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 12.04.2018 р. у справі № 5-1к12. Url.: [www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/.../\\$FILE/5-1к12.doc](http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/.../$FILE/5-1к12.doc)

References:

1. Savchenko V.O. Criminal liability for evasion from punishment, not related to imprisonment: dis. ... Candidate lawyer Sciences: 12.00.08. Kyiv, 2017. 231 p.
2. Chornozub L.V. Some issues of criminal responsibility for avoiding serving a sentence that is not related to imprisonment. *Actual problems of law: theory and practice*. 2013. №. 26. P. 571-581. Url: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2013_26_78
3. Yakovets I.S. Influence of judicial practice on optimization of the process of execution of criminal punishments in Ukraine: expectations and realities. *Information portal of the Kharkiv Human Rights Protection Group «Human Rights in Ukraine»*. Url : <http://khpg.org/en/index.php?id=1361281876>

4. Starosolska S.P. Criminal liability for evasion from serving sentences not related to the isolation of a person: dis. ... Candidate lawyer Sciences: 12.00.08 (Kiev, 2017). 237 p.
5. Burdin V.M., Starosolska S.P. Criminal liability for evasion from serving sentences not related to isolation from society. Lviv: LNU them. Ivan Franko, 2017. 304 p.
6. Resolution of the Chamber of Criminal Cases of the Supreme Court of Ukraine dated April 12, 2018 in case №. 5-1x12. Url: [www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/.../\\$FILE/5-1x12.doc](http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/.../$FILE/5-1x12.doc)